

І. І. ПРОКОПІВ

аспірант кафедри публічного врядування
Інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: 0009-0006-8517-2072

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДОРОЖНІМ ГОСПОДАРСТВОМ

У даній роботі розглянуто нормативне забезпечення публічного управління дорожнім господарством в Україні. В статті визначено, що у сфері публічного управління дорожнім господарством існує низка проблем, зокрема недостатня нормативно-правова база, що регламентує планування, фінансування, утримання та контроль за станом автомобільних доріг. Незважаючи на наявність законодавчих актів та державних програм, нормативне забезпечення дорожнього господарства залишається фрагментарним і не завжди відповідає сучасним викликам, що підвищує актуальність досліджень у даному напрямку. Відповідно до цього метою статті є дослідження особливостей нормативного забезпечення публічного управління дорожнім господарством в сучасних умовах.

В статті відзначено, що нормативно-правова база, що регулює сферу дорожнього господарства, складається з Конституції України, законів, урядових постанов, державних програм, нормативних актів органів місцевого самоврядування та галузевих стандартів. Основними законодавчими актами є Закон України «Про автомобільні дороги», Закон «Про джерела фінансування дорожнього господарства», Бюджетний кодекс України та інші нормативно-правові документи. Проаналізовано основні проблеми нормативного забезпечення, які існують на даний час у сфері дорожнього господарства. Обґрунтовано шляхи, які потрібні для покращення нормативно-правового регулювання у сфері дорожнього господарства.

Результати дослідження показали, що для вдосконалення нормативного забезпечення необхідно забезпечити реформування законодавства, посилення фінансової підтримки, розвиток державно-приватного партнерства, цифровізацію процесів управління та підвищення ролі місцевого самоврядування. Підкреслено, що реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності управління дорожнім господарством, покращенню якості доріг та забезпеченню стабільного розвитку транспортної інфраструктури України. Узагальнено, що удосконалення нормативно-правової бази дорожнього господарства є невід'ємною складовою сталого економічного розвитку країни та підвищення рівня безпеки й комфорту учасників дорожнього руху.

Ключові слова: нормативне забезпечення, публічне управління, дорожнє господарство, законодавство, нормативні документи, держава.

І. І. PROKOPIV

Postgraduate Student at the Department of Public Administration
Institute of Administration, Public Administration and Professional Development
of Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0009-0006-8517-2072

REGULATORY SUPPORT FOR PUBLIC ROAD MANAGEMENT

This paper examines the regulatory framework for public road management in Ukraine. The article identifies that there are a number of problems in the field of public road management, in particular, an insufficient regulatory framework that regulates planning, financing, maintenance and control over the condition of roads. Despite the existence of legislative acts and state programs, the regulatory framework for road management remains fragmentary and does not always meet modern challenges, which increases the relevance of research in this area. Accordingly, the purpose of the article is to study the features of the regulatory framework for public road management in modern conditions. The article notes that the regulatory framework governing the road management sector consists of the Constitution of Ukraine, laws, government resolutions, state programs, regulatory acts of local governments and industry standards. The main legislative acts are the Law of Ukraine "On Highways", the Law "On Sources of Financing of Road Management", the Budget Code of Ukraine and other regulatory documents. The main problems of regulatory support that currently exist in the field of road management are analyzed. The ways that are needed to improve regulatory and legal regulation in the field of road management are substantiated.

The results of the study showed that in order to improve regulatory support, it is necessary to ensure the reform of legislation, strengthen financial support, develop public-private partnerships, digitalize management processes and increase the role of local government. It is emphasized that the implementation of these measures will contribute to increasing the efficiency of road management, improving the quality of roads and ensuring the stable development of the transport infrastructure of Ukraine. It is summarized that improving the regulatory and legal framework of road

management is an integral part of the country's sustainable economic development and increasing the level of safety and comfort of road users.

Key words: *regulatory support, public administration, road management, legislation, regulatory documents, state.*

Постановка проблеми

Ефективне функціонування дорожнього господарства є ключовим чинником соціально-економічного розвитку держави, оскільки транспортна інфраструктура забезпечує мобільність населення, розвиток бізнесу та інтеграцію регіонів. Однак у сфері публічного управління дорожнім господарством існує низка проблем, зокрема недостатня нормативно-правова база, що регламентує планування, фінансування, утримання та контроль за станом автомобільних доріг.

Незважаючи на наявність законодавчих актів та державних програм, нормативне забезпечення дорожнього господарства залишається фрагментарним і не завжди відповідає сучасним викликам. Серед основних проблем можна виокремити відсутність узгодженості між державними та місцевими органами влади, неефективний механізм фінансування, недостатню правову базу для державно-приватного партнерства, а також неврегульованість питань щодо цифровізації управлінських процесів у галузі.

Зважаючи на важливість дорожнього господарства для економічного розвитку країни, дослідження нормативного забезпечення публічного управління в цій сфері є актуальним і необхідним для вдосконалення правових механізмів та підвищення ефективності управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання публічного управління сферою дорожнього будівництва досліджується у працях багатьох науковців. Зокрема, варто згадати таких вчених як Безуглий А. [1], Захарова Т. [1], Іванченко В. [1], Іщенко Н. [4; 6], Краснюк В. [2], Непомнящий О. [3], Новаковська І. [4], Серeda Ю. [5], Стасюк Б. [1], Стецюк М. [6], Янчук М. [1] та багато інших. Вони розглядають багатоаспектність даної проблематики, зважаючи на невідомий розвиток дорожнього господарства в сучасних умовах.

Проте залишаються актуальними дослідження, пов'язані із нормативним забезпеченням досліджуваної сфери, зважаючи на мінливість законодавства та колізії між різними нормативними документами, що зумовило вибір напрямку та теми даної статті.

Формулювання мети дослідження

Мета статті полягає в дослідженні особливостей нормативного забезпечення публічного управління дорожнім господарством в сучасних умовах.

Викладення основного матеріалу дослідження

Нормативно-правова база, що регулює сферу дорожнього господарства, складається з Конституції України, законів, урядових постанов, державних програм, нормативних актів органів місцевого самоврядування та галузевих стандартів. Основними законодавчими актами є Закон України «Про автомобільні дороги», Закон «Про джерела фінансування дорожнього господарства», Бюджетний кодекс України та інші нормативно-правові документи.

Закон України «Про автомобільні дороги» є основним нормативно-правовим актом, що регулює правові, економічні та організаційні засади функціонування дорожньої інфраструктури в Україні [7]. Він був прийнятий 8 вересня 2005 року і визначає принципи будівництва, ремонту, фінансування та експлуатації автомобільних доріг загального користування.

Закон поділяє автомобільні дороги на такі категорії [7]:

- дороги загального користування (державного та місцевого значення);
- відомчі (внутрішньогосподарські) дороги;
- вулиці та дороги в населених пунктах.

Автомобільні дороги повинні відповідати державним стандартам та забезпечувати безпеку руху. Забороняється самовільне будівництво та використання доріг без відповідної сертифікації. Організацію будівництва, реконструкції, ремонту та утримання доріг здійснюють центральні та місцеві органи виконавчої влади. Державний контроль за дотриманням стандартів у сфері дорожнього господарства здійснюють спеціально уповноважені органи [7].

Джерелами фінансування є Державний дорожній фонд, місцеві бюджети, інвестиції та кошти міжнародних фінансових організацій. Передбачена можливість залучення приватних інвесторів через механізми державно-приватного партнерства. Закон передбачає адміністративну та кримінальну відповідальність за псування доріг, порушення правил їх експлуатації та неналежне виконання ремонтних робіт [7].

Цей Закон є ключовим нормативним актом у сфері дорожнього господарства, що забезпечує правові підстави для розвитку дорожньої інфраструктури України. Його реалізація сприяє підвищенню якості автомобільних доріг, безпеки дорожнього руху та ефективності управління дорожнім сектором.

Закон України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» № 1562-XII від 18 вересня 1991 року [8] є одним із ключових нормативно-правових актів, що регулює фінансування будівництва, ремонту та

утримання автомобільних доріг. Він визначає основні джерела надходжень коштів та механізми їх розподілу між дорожніми фондами різного рівня.

Відповідно до Закону фінансування галузі здійснюється за рахунок:

- державного та місцевих бюджетів;
- державного дорожнього фонду;
- акцизного податку на паливо та транспортні засоби;
- надходжень від користувачів доріг (плата за проїзд, концесії);
- інвестицій, кредитів та грантів міжнародних організацій;
- коштів від штрафів за порушення правил експлуатації доріг.

Державний дорожній фонд використовується для утримання та розвитку доріг державного значення. Місцеві дорожні фонди спрямовують кошти на дороги місцевого значення. Передбачено можливість державно-приватного партнерства у будівництві та експлуатації доріг. Витрачання коштів контролюють державні органи, включаючи Рахункову палату України та Державну службу України з безпеки на транспорті [8].

Цей Закон є основою для фінансового забезпечення дорожньої інфраструктури України. Він забезпечує стабільність і прозорість фінансування галузі, сприяє модернізації доріг та підвищенню їхньої якості. Однак існує потреба в удосконаленні механізму розподілу коштів, посиленні контролю за ефективністю використання фінансових ресурсів та розширенні джерел надходжень для забезпечення сталого розвитку дорожньої мережі.

Бюджетний кодекс України є фундаментом для управління державними фінансами [9]. Він забезпечує прозорість, стабільність та ефективність бюджетного процесу. Його положення мають особливе значення для фінансування дорожньої інфраструктури, оскільки визначають порядок розподілу коштів на утримання та розвиток автомобільних доріг.

Кодекс був ухвалений 8 липня 2010 року (№ 2456-VI) та діє з урахуванням численних змін і доповнень. Він визначає механізм розподілу бюджетних коштів між державним і місцевими бюджетами, включаючи дотації, субвенції та трансферти. Кодекс передбачає створення Державного дорожнього фонду, кошти якого спрямовуються на розвиток та утримання автомобільних доріг [9].

Виконання бюджетів контролюється Рахунковою палатою України, Державною аудиторською службою та органами місцевого самоврядування. Кодекс передбачає відповідальність за порушення бюджетного законодавства, зокрема за нецільове використання бюджетних коштів [9].

Однак існуюча нормативна система залишається недостатньо ефективною через фрагментарність законодавчих положень, наявність застарілих норм і невизначеність відповідальності за виконання управлінських функцій.

Основними проблемами нормативного забезпечення є:

- низький рівень координації між державними та місцевими органами влади у сфері управління дорожнім господарством;
- недостатня врегульованість питань державно-приватного партнерства для розвитку дорожньої інфраструктури;
- відсутність єдиного механізму оцінки ефективності використання бюджетних коштів на утримання та будівництво доріг;
- обмежене застосування цифрових технологій у процесі управління дорожнім господарством;
- недостатнє фінансування ремонтних та будівельних робіт через обмеженість державного і місцевих бюджетів.

Для покращення нормативно-правового регулювання у сфері дорожнього господарства необхідно:

1. Реформувати законодавчу базу шляхом усунення суперечностей у нормативних актах та запровадження чітких механізмів контролю за використанням коштів.
2. осилити фінансове забезпечення дорожньої галузі, розширивши джерела фінансування за рахунок державно-приватного партнерства та інвестиційних програм.
3. Удосконалити систему управління через створення єдиної електронної бази даних щодо стану дорожньої інфраструктури, цифровізацію процесів прийняття управлінських рішень та використання автоматизованих систем моніторингу.
4. Розвивати місцеве самоврядування, передавши більшу частину функцій управління дорожнім господарством на рівень регіонів із відповідним фінансовим забезпеченням.
5. Запровадити індикатори ефективності для оцінки якості дорожніх робіт та ефективності управлінських рішень.

Центральні органи мають забезпечувати нормативно-правове регулювання, визначати єдині стандарти і контроль якості, а місцеві органи повинні безпосередньо відповідати за реалізацію інфраструктурних проєктів на своїй території. Ефективною може бути розробка єдиної платформи або методики, яка б включала стандарти для всіх етапів управління дорожніми проєктами: від планування та проєктування до реалізації та моніторингу.

Також доцільно створити регіональні центри підтримки місцевих органів управління дорожнім господарством, які надаватимуть методичну та технічну допомогу, організовуватимуть тренінги та консалтингові послуги для покращення компетентності місцевих фахівців.

Контроль якості є важливою частиною системи управління дорожнім господарством. Впровадження незалежного моніторингу, залучення громадськості та експертів для проведення аудиту та оцінки ефективності є важливим для підвищення прозорості та запобігання корупції. Окремо варто виділити важливість регулярної звітності перед громадою та встановлення системи зворотного зв'язку для моніторингу задоволеності мешканців якістю доріг.

Регулярні аудити та оцінка ефективності дозволяють швидко виявляти та усувати недоліки, що сприяє підвищенню якості інфраструктури. Системи автоматичного збору даних і цифрові платформи можуть значно спростити процес контролю, дозволяючи оперативно виявляти проблеми та коригувати хід проектів.

Загалом, нормативне забезпечення публічного управління дорожнім господарством потребує комплексного вдосконалення. Створення сучасної, прозорої та ефективної системи управління цією сферою сприятиме покращенню якості доріг, оптимізації витрат та підвищенню рівня безпеки дорожнього руху.

Висновки

Дослідження нормативного забезпечення публічного управління дорожнім господарством дозволило виявити низку ключових проблем, які стримують ефективний розвиток дорожньої інфраструктури. Основними серед них є фрагментарність законодавчої бази, недостатня координація між державними та місцевими органами влади, проблеми фінансування, відсутність єдиного механізму оцінки ефективності управлінських рішень, а також недостатнє використання цифрових технологій.

Для вдосконалення нормативного забезпечення запропоновано реформування законодавства, посилення фінансової підтримки, розвиток державно-приватного партнерства, цифровізацію процесів управління та підвищення ролі місцевого самоврядування. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності управління дорожнім господарством, покращенню якості доріг та забезпеченню стабільного розвитку транспортної інфраструктури України.

Таким чином, удосконалення нормативно-правової бази дорожнього господарства є невід'ємною складовою сталого економічного розвитку країни та підвищення рівня безпеки й комфорту учасників дорожнього руху.

Список використаної літератури

1. Безуглий А.О., Янчук М.Б., Іванченко В.О., Стасюк Б.О., Захарова Т.В. Комплексна оцінка показників ефективності інвестицій будівництва, реконструкції та ремонтів автомобільних доріг: науково-методичний аспект. *Дороги і мости*. Київ, 2022. Вип. 25. С. 17–30.
2. Краснюк В. Актуальність впровадження європейського досвіду управління безпекою автомобільних доріг в системі публічного управління України. *Наукові перспективи*. 2021. № 12(18). С. 63–77
3. Непомнящий О.М. Управління безпекою автомобільних доріг: міжнародний досвід та вітчизняна практика. *Вчені записки ТНУ ім. В.І.Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Т. 32(71). № 5. С. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.5/02>
4. Новаковська І.О., Іщенко Н.Ф., Стецюк М.П. Еколого-економічні засади землекористування автомобільного транспорту та дорожнього господарства: монографія. Київ : НАУ, 2020. С. 232.
5. Середа Ю.В. Особливості державного управління дорожнім будівництвом. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 197–202. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.1.29>
6. Стецюк М.П., Іщенко Н.Ф. Еколого-економічні аспекти зміни правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2019. № 1. С. 30–40. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.04>
7. Про автомобільні дороги: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2862-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 51. Ст. 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15> (дата звернення: 10.02.2025).
8. Проджерелафінансування дорожнього господарства України: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1562-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 648. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1562-12> (дата звернення: 10.02.2025).
9. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2010, № 50–51, ст. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

References

1. Bezuglyi A., Yanchuk M., Ivanchenko V., Stasiuk B., Zakharova T. (2022). Kompleksna otsinka pokaznykiv efektyvnosti investytsiy budivnytstva, rekonstruktsiyi ta remontiv avtomobilnyh dorog: naukovometodychnyy aspekt [Comprehensive evaluation of investment efficiency indicators of construction, reconstruction and repairing of roads: scientific-methodical aspect]. *Dorogi i mosti*. Kyiv. no. 25. pp. 17–30.

2. Krasnyuk V. (2021). Aktualnist vprovadzennya yevropeyskogo dosvidu upravlinnya bezpekoyu avtomobilnyh dorig v systemi publichnogo upravlinnya Ukrainy [The relevance of implementing the European experience of road safety management in the public administration system of Ukraine]. *Naukovi perspektyvy*. no. 12(18). pp. 63–77.
3. Nepomnyaschyy O.M. (2021). Upravlinnya bezprkoyu avtomobilnyh dorig: miznarodnyy dosvid ta vitchyznyana praktyka [Road safety management: international experience and domestic practice]. *Vcheni zapysky TNU im. V.I. Vernadskogo. Seriya: Derzavne upravlinnya*. T. 32(71). no. 5. pp. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.5/02>
4. Novakovska I.O., Ishchenko N.F., Stetsyuk M.P. (2020). Ekologo-ekonomichni zasady zemlekorystuvannya avtomobilnogo transporty ta doroznyogo gospodarstva [Ecological and economic principles of land use for road transport and road management]. Monograph. Kyiv: NAU. 232.
5. Sereda Yu. (2022). Osoblyvosti derzavnogo upravlinnya doroznim budivnytstvom [The peculiarities of the state management of road construction]. *Pravo ta derzavne upravlinnya*. no. 1. pp. 197–202. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.1.29>
6. Stetsyuk M. P., Ishchenko N. F. (2019). Ekologo-ekonomichni aspekty zminy pravovogo statusu zemel dlya potreb avtomobilnogo transporty [Ecologist-economic aspects of changing the legal status of land for the needs of road transport]. *Zemleustriy, radastr i monitoring zemel*. no. 1. pp. 30–40. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.04>
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2005). *On Automobile Roads: Law of Ukraine No. 2862-IV of September 8, 2005*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *On the Sources of Financing for Road Management in Ukraine: Law of Ukraine No. 1562-XII of September 18, 1991*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1562-12>
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 50–51*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>